

## Tzom Gedalaya a day after Rosh Hashana-Not me, but we/Yehoshua Grunstein

**מסכת ראש השנה דף יח עמוד ב-** "צום השביעי" - זה שלשה בתשרי, שבו נהרג גדליה בן אחיקם. ומי הרגו - ישמעאל בן נתניה

הרגו, ללמדך ששקולה מיתתן של צדיקים כשריפת בית אלהינו.

**מהרש"א** [שם]...א"כ גם בשאר צדיקים שמתו יקבעו בו צום, וא"כ אין לך יום בשנה שלא יהיה בו צום שמת בו צדיק?...ועוד יש לכוון בזה לפי שזה נעשה בימי תשובה, והיה לו לישמעאל שהרגו להתעורר בתשובה והוא לא היה חושש בכך והוסיף צרה לישראל בהריגתו לגדליה...

**מסכת יומא דף כג עמוד א-ב:** תנו רבנן: מעשה בשני כהנים שהיו שניהן שוין ורצין ועולין בכבש, קדם אחד מהן לתוך ארבע אמות של חבירו - נטל סכין ותקע לו בלבו.

**ישעיהו פרק יא-** וַיִּצְא חֵטֶר מִגִּזְעֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּנְצֹר מִשְׁרָשְׁיוֹ יַפְרָח: וְנָחָה עָלָיו רוּחַ יְקֹקֶק רוּחַ חֲכָמָה וּבִינָה רוּחַ עֲצָה וּגְבוּרָה רוּחַ דַּעַת וַיִּרְאֵת יְקֹקֶק: ... (ט) לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה את יקוק כמים לים מכסים:

**רמב"ם הלכות תשובה פרק ט/ב-** ומפני זה נתאוו כל ישראל נביאיהם וחכמיהם לימות המשיח כדי שינוחו ממלכות שאינן מניחות להן לעסוק בתורה ובמצות כהוגן, וימצאו להם מרגוע וירבו בחכמה כדי שיוזכו לחיי העולם הבא, לפי שבאותן הימים תרבה הדעה והחכמה והאמת שנאמר כי מלאה הארץ דעה את ה'.

**דברים פרק יד-** (כב) עֲשֵׂר תַעֲשֶׂר... (כג) וְאָכַלְתָּ לִפְנֵי יְקֹקֶק אֱלֹהֶיךָ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר... לְמַעַן תִּלְמַד לִירְאָה אֶת יְקֹקֶק אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים: **תוספות** [מסכת בבא בתרא דף כא עמוד א ד"ה "כי מציון"]- לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי "למען תלמד ליראה וגו'"- גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה.

**אטי היללוס [1914 הולנד- 1943 אושוויץ, זכרונות ומכתבים שכתבה בין 1941-1943]**

<http://www.theway.org.uk/Pleshayono%20on%20Etty.pdf>

But one thing is becoming increasingly clear to me: that You cannot help us, that we must help You to help ourselves. And that is all we can manage these days and also all that really matters: that we safeguard that little piece of You, God, in ourselves. And perhaps in others as well. Alas, there doesn't seem to be much You Yourself can do about our circumstances, about our lives. Neither do I hold You responsible. You cannot help us, but we must help You and defend Your dwelling place inside us to the last. (12 July 1942)

דבר אחד נהפך ברור יותר ויותר; אתה לא יכול לעזור לנו, אנו צריכים לעזור לך כדי לעזור לעצמינו. וזה כל מה שאנחנו יכולים לעשות בימים אלו: שאנו נשמור על החתיכה הקטנה שלך, בורא-עולם, בתוכנו. ואולי גם באחרים. אין הרבה שאתה יכול לעשות תחת הנסיבות הללו. ואני גם לא שם את האחריות עליך. אתה לא יכול לעזור לנו, אלא אנו צריכים לעזור לך ולשמור על מקומך בנו עד הסוף [12 ביולי 1942]